

دختر شهید اول

دختر شهید اول آن قدر در علم کوشا بود که به جایی رسید که علما گاهی مسائل علمی مشکل را با ایشان طرح می کردند و کم کم به او «ست المشایخ» لقب دادند.

نوشته اند شهید اول که شهید شد یک کتاب علمی داشت از شیخ طوسی، این دختر شهید اول گفت همه ی اموال پدر برای شما این کتاب خطی را به من بدهید.

آن مخدّره عالمه، فاضله، فقیهه، صالحه، و عابده بوده است. روایت می کند به اجازه از پدرش و از ابن معیّه شیخ پدرش، و پدر بزرگوارش همیشه او را تمجید می نموده و زنان را امر و سفارش می فرمود که به او اقتداء کنند و در احکام خاصّه ی خود و نماز و امثال آن بدو رجوع نمایند.

مرحوم میرزا محمد علی تبریزی معروف به مدرس در ریحانه الأدب عبارات اعلام سابقین را عیناً ترجمه نموده و چنین می گوید: «ام الحسن فاطمه بنت شهید اول عالمه ایست فاضله، عابده، صالحه و در کلمات بعضی از اجلّه به زبده الخوآص و زینه اهل العلم و الاخلاص و فقیهه و شیخه الشیعه و ست الم شایخ مو صوف است و از م شایخ بسیاری استماع کرده و از والد ماجد خود و سید بن معیّه استاد والدش اجازه روایت داشته است و والدش بسیارش می ستوده و زنان را به اقتداء و مراجعه به او در احکام خاص خانم ها و غیره امر می کرده و لفظ ست الم شایخ که لقب مشهوری او است، مخفّف سیده المشایخ است یعنی رئیس روات و نقله آثار.»

---

^۱ - شیخ شمس الدین محمد بن مکی بن احمد عاملی نبطی جزینی معروف به شهید اول (۷۸۶-۷۳۴هـ) مشهور به افقه الفقهاء، امام الاعظم از فقهای مشهور شیعه در قرن هشتم هجری قمری که مهم ترین کتاب وی در فقه، لمعه دمشقیه است که شروح متعددی بر آن نوشته شده است.

مرحوم علامه ی امینی در کتاب « شهداء الف ضیله » زندگانی ۱۳۰ نفر از علمای شیعه، از قرن چهارم هجری تا عصر خویش را گرد آورده است که چهل نفر آن ها قبل از شهید اول کشته شده اند، در عین حال این دو شخصیت به شهید اول و ثانی ملقب شده اند. علت این نامگذاری و شهرت به شهید اول این است که جناب جزینی از شخصیت های طراز اول علما بوده و تا آن زمان سابقه نداشته که چنین شخصیت های بزرگ علمی را با آن وضع دلخراش به قتل برسانند.

در اغلب کتب تراجم که ذکر جمیل والد ما جدش آمده است اشاره به فضل و علو درجه این بانوی مطهر و سه برادرش شیخ رضی الدین ابوطالب محمد و شیخ ضیاء الدین ابوالقاسم یا ابوالحسن علی و شیخ جمال الدین ابومنصور حسن نموده‌اند.

مرحوم شیخ حرّ عاملی در امل الامل در ضمن نام شیخ رضی الدین ابوطالب محمد برادر گرانقدر این مخدّر محترمه چنین می‌فرماید: شهید ثانی در اجازه ی خود برای شیخ حسین بن عبدالصمد عاملی آن جا که سید تاج الدین ابن معیه را ذکر می‌فرماید چنین می‌گوید: «من خطّ این سید بزرگوار را دیدم که اجازه داده بود به شیخ شهید شمس الدین محمد بن مکی و دو پسرش محمد و علی و خواهرشان ام الحسن فاطمه، خوانده شده بست المشایخ.»

مرحوم محدّث قمی رضوان الله علیه در فوائد الرضویه از تکمله ی سید حسن صدر بر امل الأمل چنین نقل می‌فرماید: شیخه ام الحسن ست المشایخ دختر شهید اول است. من صورت سندی که برای دو برادرش نوشته است دیده‌ام و دو ست دارم که او را ذکر کنم تا مقام فضل او معلوم شود و در اعیان الشیعه سند را کاملتر و بهتر نقل نموده است؛ ما اصل سند را با حذف صدر و ذیل ترجمه می‌کنیم: «أمّا بعد، پس بخشید سیده فاطمه امّ الحسن دو برادرانش ابیطالب و ابی القاسم علی فرزندان سعید اکرم و فقید اعظم بزرگ مایه افتخار و یگانه روزگار، چشم بینای زمان و یکتای اوان، زنده کننده مراسم ائمه طاهرین سلام الله علیهم اجمعین، آقای ما، آفتاب ملّت و حقّ و دین، شمس الدین محمد بن احمد بن حامد بن مکی قدّس سرّه که منتسب است به سعد بن معاذ سرور اوس، قدّس الله ارواحهم همه ی آن چه را که مخصوص او بود از ارث پدری، همه را به هبه ی شرعیّه به رضای خداوند متعال و به امید ثواب جزیل او در مقابل کتاب تهذیب شیخ رحمه الله و کتاب مصباح او و کتاب من لا یحضره الفقیه و کتاب ذکرای پدرشان رحمه الله و قرآن

---

^۲ - به عقیده ی برخی، یکی از مهم‌ترین کتب شهید اول همان لمعه دمشقیه است که در بردارنده تمام باب‌های فقهی به صورت ایجاز است و در آن استدلال‌های زیادی به کار رفته‌است. این کتاب چهار سال قبل از کشته شدن شهید اول نگاشته شده‌است. شیخ حرّ عاملی می‌گوید که شهید اول این کتاب را در حبس و پیش از کشته شدن نگاشته‌است. دیگر کتاب های شهید عبارتند از: اختصار الجعفر - الاربعون حدیثا - الاربعون مسئله - الاعتقادیه - الالفیه فی فقه الصلوّه - الباقیات الصالحات - البیان در فقه (مطبوع) - التکلیف یا تکلیفیه - جامع البین یا الجامع بین شرحی الاخوان - حاشیه شرح ارشاد علامه حلی که نامش (غایه المراد فی شرح نکت الارشاد) می‌باشد - حاشیه قواعد علامه - خلاصه الاعتبار فی الحج و الاعتمار - الدروس الشرعیه فی فقه الامامیه (مطبوع) - الذکری در فقه امامیه - القواعد الکلیه فی الاصول و الفروع، که به (قواعد شهید) معروف است - اللمعه دمشقیه که جز کتابهای درسی حوزه علمیه‌است - مجامیع ثلاثه در سه مجلد - النفلیه که با الفوائد المکیه که شرح شهید ثانی بر همان کتاب می‌باشد - المزار - المسائل، که به (مسائل ابن مکی) معروف است.

مذّهب معروف به هدیه ی علی بن مؤیّد و هر کدام تصرّف نمودند و خداوند شاهد بر آنانست و این در روز سوّم شهر
رمضان المعظّم سال ۸۲۳ بود و خداوند بر آنچه گوئیم و کیل و شاهد است.

از زمان زندگی این خانم بیش از ۶۰۰ سال گذشته اما از خانمهای ۱۰۰ سال پیش و حتی گاهی کمتر، نامی نیست! این
جایگاه علم و تقواست در مقابل داشتنی ها و تمایلات دنیوی!